

ALEXANDRIA TROAS ANTİK KENTİ 2024 YILI ÇALIŞMALARI

RESEARCH IN ANCIENT CITY OF ALEXANDRIA TROAS IN 2024

Erdoğan Buruldağ*

Öz

Alexandria Troas Antik Kenti 2024 yılı araştırmaları, arazi, ofis ve depo çalışmaları gibi farklı alanlarda gerçekleştirilmiştir. Arazi etabı, kazı, belgeleme, haritalandırma, onarım ve koruma çalışmalarını kapsamaktadır. Diğer sezonlarda olduğu gibi 2024 yılında da kazı çalışmalarının ana odağı kentin forum ve agora sektörleridir. Agorada aralıklarla yürütülen kazı çalışmalarına, alanın Helenistik Çarşı Yapısı-Kryptoportikus bölümündeki KP4 açması ile devam edilmiştir. Güney duvarının tespit edilmesiyle bir mekân içerdiği anlaşılan bu açmadaki dolgu, MÖ 2.- MS 6. yüzyıl aralığına tarihlendirilmektedir. Forumdaki kazı çalışmaları ise Podyumlu Salon kuzey kesiti, kuzey hücreleri ve kanallarında, Polygonal Yapı-Doğu Yapısında ve Odeion'da gerçekleştirilmiştir. Odeion'da özellikle ODN 5 ve ODN 5.1 açmalarındaki kazı çalışmaları, yapının sahne binasıyla birlikte forumun en görkemli kamu yapılarından biri olduğunu ortaya koymuştur. Mimari belgeleme ile onarım ve koruma çalışmaları, bilhassa forumun doğu sınırını oluşturan Polygonal Yapı ve çevresi ile Podyumlu Salon ve Odeion'da; haritalandırma çalışmaları ise kent ve çevresinde sürdürülmüştür. Ofis ve depo çalışmaları ise zooarkeolojik araştırmaları ve eserlerin onarım ve korunması yanında tasnif ve yayın çalışmalarını içermektedir. Alexandria Troas Antik Kenti'nin tanıtım çalışmaları için yapılan çeşitli etkinliklerle 2024 yılı çalışmaları tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Alexandria Troas, Kazı, Odeion, Koruma, Belgeleme*

Abstract

Research conducted in the ancient city of Alexandria Troas in 2024 was carried out in various fields, including fieldwork, office work and laboratory work. The fieldwork stage encompasses excavation, documentation, mapping, restoration and conservation work. As in previous seasons, the main focus of the excavation in 2024 has been the city's forum and agora sectors. The excavations carried out at intervals in the agora continued with the KP4 trench in the Hellenistic Bazaar Structure-Kryptoportikus section of the area. The fill in this trench, which appears to enclose a store identified by the discovery of the south wall, is dated to the period between the 2nd century BC and the 6th century AD. Excavations

* Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, erdinburuldag@karatekin.edu.tr, ORCID: 000-0003-3075-5503 (Makale Gönderim Tarihi: 06.01.2026, Makale Kabul Tarihi: 03.04.2026).

in the forum were carried out in the northern section of the Podium Hall, the northern cells and canals, the Polygonal Structure-East Structure and the Odeion. Excavations in the odeion, especially in trenches ODN 5 and ODN 5.1, revealed that the building, together with the stage building, was one of the most magnificent public buildings of the forum. Architectural documentation, restoration and conservation works, especially in the Polygonal Building and its surroundings, which form the eastern border of the forum, and in the Podium Hall and Odeion; mapping studies were carried out in and around the city. Office and laboratory work includes zooarchaeological research and the restoration and conservation of artefacts, as well as classification and publication work. As part of the 2024 activities, various events were held to promote the ancient city of Alexandria Troas.

Keywords: *Alexandria Troas, Excavation, Odeion, Conservation, Documentation*

Giriş

Alexandria Troas antik kenti, Çanakkale ili, Ezine ilçesi, Dalyan köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. MÖ 310 yılında kurulan antik kentte yürütülen kazı çalışmalarında, Helenistik ve Roma dönemleri ile son yerleşim evresi olan Bizans Dönemi'ne dair izlere rastlanmaktadır.

Alexandria Troas'ta ilk sistematik araştırmalar 1993-1995 yılları arasında Prof. Dr. Coşkun Özgünel başkanlığındaki bir heyet tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ilk çalışmaların ardından 1997-1999 yılları

arasında Çanakkale Arkeoloji Müzesi ve Almanya Münster Üniversitesi Küçük Asya Araştırmaları Enstitüsü'nün (Asia Minor Forschungsstelle) ortaklığında yüzey araştırması ve belgeleme çalışmaları yapılmıştır. 2000 yılında Münster Üniversitesinden Prof. Dr. Hans Wiegartz ve sonrasında Prof. Dr. Elmar Schwertheim başkanlığındaki bilimsel heyet tarafından yürütülen kazılar 2010 yılına kadar devam etmiştir. 2011 yılından itibaren kentteki çalışmalar, Ankara Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erhan Öztepe başkanlığında yürütülmektedir.

Resim 1: Kazı Alanlarının Konumu (Kazı Arşivi)

Bu çalışmada, Alexandria Troas'ta Temmuz-Aralık ayları arasında gerçekleşen ve kazı çalışmaları, disiplinlerarası çalışmalar, mimari belgeleme ve yeniden canlandırma çalışmaları, onarım ve koruma çalışmaları, depo çalışmaları ile antik kentin tanımına ilişkin faaliyetlerden oluşan 2024 yılı çalışmaları ve bunların sonuçları sunulmaktadır.

1. Kazı Çalışmaları

Alexandria Troas kazı çalışmalarının ana odağı forum ve agora sektörleridir. 2024 yılında yürütülen kazı çalışmalarının tamamı da forum içi ve yakın çevresinde yani Helenistik Çarşı Yapısı-Kryptoportikus, Podyumlu Salon kuzey duvarı kuzey kesitleri ve kuzey hücreleri, Polygonal Yapı-Doğu Yapısı, Odeion kuzey ve güney bölümleri gibi farklı noktalarda gerçekleştirilmiştir (Resim 1).

1.1. Helenistik Çarşı Yapısı-Kryptoportikus Çalışmaları

Alexandria Troas antik kentinde sistematik kazıların başladığı 1990'lı yılların sonundan itibaren en çok ilgi çeken alanlardan biri çarşı yapısı ve tonozlu yeraltı galerisinin bulunduğu bölgedir. Forum platosu olarak adlandırılabilen alan üzerinde, merkezde Podyumlu Tapınak ve onun doğusunda forum çeşmesi ve batısında ise altar yer almaktadır. Alanın doğu sınırını Odeion, Podyumlu Salon (*Curia*-halk meclisi ya da kült odası?) ve Polygonal (on iki köşeli) Yapının oluşturduğu platformun batı sınırı, inşa tarihi itibarı ile Helenistik Dönem'e ait olan Çarşı Yapısı ve Roma Dönemi'nde inşa edilmiş tonozlu yeraltı

galerisini oluşturur. Çarşı Yapısının bulunduğu alanın güney ucunda 2008-2009 yıllarında ilk sistematik kazılar gerçekleştirilmiştir (Kiernan, 2011: 199-216; Öztepe, 2012: 270). 2011 yılında Ankara Üniversitesi tarafından başlatılan ikinci dönem Alexandria Troas kazıları sırasında 2013 yılından itibaren bu alandaki çalışmalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. 2013-2018 yılları arasında ağırlıklı olarak çalışmalar, daha önceki yıllarda başlanılmış ancak yürütülemediği olan, Çarşı Yapısı-Kryptoportikus yapılarının kesiştiği Helenistik Stoa içerisinde, yapının güney kanadında gerçekleştirilmiştir (Öztepe – Giese, 2020: 144-146). 2019 yılında Helenistik Çarşı Yapısı'nın kuzey-güney yönlü doğrultusunu doğu-batı yönünde kesecek olan aksta çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2020 yılı itibarıyla kent merkezini Helenistik Çarşı Yapısı-Kryptoportikus ve Forum platosu olarak iki ayrı başlık altında ele almak mümkün olmuştur.

Resim 2: KP4 Açmasının Konumu
(Kazı Arşivi)

Helenistik Çarşı Yapısı-Kryptoportikus Yapı grubunun kuzey ucundaki çalışmalara 2021 yılında başlanmıştır. 2021

yılında olasılıkla Kryptoportikus'tan decumanus'a geçişi sağlayan bir mekân açığa çıkarılmıştır. 2022-2023 sezonlarında ise Helenistik Dönem Çarşı Yapısı'nın güneye doğru devam eden dükkanlarından ilki açılmaya başlanılmıştır. Alandaki son iki sezondur yoğunlaştırılmış olan çalışmalar 2024 yılında KP4 açmasındaki kazı çalışmalarıyla devam etmiştir.

Resim 3: KP3 ile KP4 Açmalarının Birleştirildiği Seviye (Kazı Arşivi)

KP4 açması 2023 yılında kazılan KP3 açmasının hemen güney bitişiğinde yer almaktadır. 2023 yılı KP3 açmasındaki çalışmalar sırasında tespit edilen duvara, dolgu toprağın baskısını azaltmak ve 2023 yılında bir kısmı tespit edilen duvarların işlevini belirlemek üzere söz konusu açmadaki çalışmalara başlanmıştır (Resim 1). Eğimli bir alanda yer alan KP4 açması, kuzey-güney aksında 3.5 m., doğu batı aksında 5.5 m ölçülerindedir (Resim 2). Açma yüzeyinden 1.10 m derinlikte, 2023 yılı KP3 açmasında sonlandırılan çalışma seviyesine erişilmiş ve bu alanda KP4 açmasına dahil edilerek çalışma alanı genişletilmiştir. Böylelikle KP4 açmasının yeni ölçüleri kuzey-güney aksında 5 m, doğu batı aksında 6 m olup bu alandaki kazı çalışmaları ile

yaklaşık 3 m derinliğe ulaşılmıştır (Resim 3). Açmanın batısında çalışmaları kolaylaştırmak üzere 1/3'lük bir alan seki olarak bırakılmıştır.

Doğu ve kuzey duvarları bilinen alanda, yüzey toprağından 90 cm derinlikte söz konusu iki duvar ile aynı nitelikteki güney duvarına rastlanmıştır (Resim 3). Farklı toprak yapısı ve niteliği gösteren açmada, yüzey toprağından yaklaşık 2 m ve 2.70 m derinlikte, doğu duvarında hatıl yuvaları görülmüştür (Resim 4). İkinci hatıl yuvası ile aynı derinlikte Roma Dönemi'ne tarihli bir antefiks parçası tespit edilmiştir (Dobosi – Szabadváry, 2024: 195-198, fig. 9-11, kat. no. 1). Yine aynı derinlikte belirlenen iki amphora dip parçası, Erythrai örneklerine göre MRA 5 olarak adlandırılan Zeest 80 amphoraları (Karadeniz Amphoraları) olarak tanımlanmış ve hafif yükseltilmiş konik kaide MS 3.-4. yüzyıl; alçak konik kaide ise MS 5.-6. yüzyıla tarihlenmiştir (Kırkanlı, 2022: 120-121, 138, fig. 7.41-42, kat. no. 41-42). Bu buluntuları takiben fresk parçalarının yanı sıra MS 3.-4. yüzyıla tarihli bir cam kap parçası ve MS 2.-4. yüzyıla tarihli bir Amrit amphora kulbu (Kırkanlı, 2022: 117-118, 137-138, fig. 6.38, kat. no. 38) belirlenmiştir. Kazı çalışmaları sırasında açmanın doğu duvarında yüzeyden 3 m derinlikte, uzunluğu 2.25 m, yüksekliği 0.55 cm olarak ölçülen bir lento tespit edilmiştir (Resim 4). Bu derinliği takiben açmanın batısında yer alan sekideki çalışmalara devam edilmiştir (Resim 4). Bu kısımda yapılan çalışmalar sırasında mermerden bir üst yapı elemanına rastlanmıştır. Batıdaki sekide çalışmaların tamamlanmasının ardından, sondajın kuzeybatısındaki alanda çalışmalara devam edilmiş ve bu alanda, künk parçaları ve çatı

kiremitlerinin yanı sıra fresk parçaları kaydedilmiştir. Belirlenen amphora kaideleri arasında yine MRA 5 olarak adlandırılan, hafif yükseltilmiş konik kaideli ve MS 3.-4. yüzyıla tarihlenen Zeest 80 amphoralarının olduğu gözlemlenmektedir (Kırkanlı, 2022: 120-121, 138, fig. 7.41, kat. no. 41).

Resim 4: KP4 Açması Batı Sekisi Başlangıç Seviyesi (Kazı Arşivi)

Açmanın batı kesitinden izlendiği üzere toprak, KP4 açmasının içerisine güneyden dolmaya başlamıştır. Belirlenen kültür varlıklarının farklı tarih aralıklarına ait olması ve tabaka çeşitliliği, burada oluşan dolgu toprağının zaman içerisinde akıntı sonucunda değil, bilinçli bir doldurma faaliyeti sonucunda olduğuna işaret etmektedir.

Resim 5: KP4 Açması Kapanış (Kazı Arşivi)

1.2. Podyumlu Salon Kuzey Kesiti Çalışmaları¹

2024 yılı çalışmaları kapsamında ikinci olarak Podyumlu Salon'un kuzey bitişiğinde yer alan bölgede çalışmalar yürütülmüştür. Burası, hücre biçimli üç mekânın hemen bitişiğindeki kanalların bulunduğu kısmın kuzeyinde yer alır. Forum alanına açılan modern girişin doğusundan itibaren belirlenen açmalar, Podyumlu Salon Kesit ismini ifade eden PSK-1 PSK-2, PSK-3 PSK-4 şeklinde adlandırılmıştır. PSK-4 itibarıyla kazılan alan, Polygonal Yapı'nın kuzey girişine değin uzanmaktadır (Resim 6).

¹ Podyumlu Salon ve Polygonal Yapı çevresindeki çalışmalar, Arkeologlar Berker Yelkenci ve Enes Kepil tarafından yürütülmüştür.

Resim 6: PSK-1 PSK-2, PSK-3 PSK-4 Açmalarının Konumları (Kazı Arşivi)

Bu alanda yapılan kesit düzenleme çalışmalarının amacı, Polygonal Yapı içesinden geçişi sağlayacak ziyaretçi güzergâhının oluşturulmasıdır. Alan, toplamda 4 m genişliğinde ve 17 m uzunluğundadır.

Resim 7: Kanal 1'in Kapanış Fotoğrafı (Kazı Arşivi)

Tüm açmalarda ulaşılan derinlikler ise 1 m ila 1.40 m arasında değişmektedir. Kazı çalışmaları neticesinde Dalyan köyü ile Alexandria Troas Kaplıcaları arasındaki modern yolun güney bitişiğinde yer alan bu alanın, yol çalışmalarından önceki süreçte daha aşağıdaki bir seviyede olduğu

sonucuna varılmıştır. Burası olasılıkla forum alanının çevre sınırlarını belirleme aşamasında yükseltilmiş ve böylelikle modern yol ile günümüz Forum alanı arasında toprak bir yükseltiden sınır oluşturmuştur. Dolayısıyla bu alanda ortaya çıkan modern buluntular yol kenarına atılan atıklardan ibarettir.

1.3. Podyumlu Salon Kuzey Hücreleri ve Kanal Çalışmaları

Forum alanının günümüz ziyaretçi girişinde, doğu kısmında, Podyumlu Yapı'nın kuzey duvarına bitişik halde bulunan kanallarda, zamanla yağmur-sel sularının getirdiği malzemeyle dolan bölümleri temizlemek ve 2012 yılında Münster Araştırma Grubunun yaptığı çalışmaları devam ettirmek (Tanrıöver, 2018: 70-72) üzere kazı çalışmalarına başlanmıştır. Söz konusu yapının kuzeyine konumlandırılan üç adet kanal bulunmaktadır (Resim 1).

Kanal 1 içerisinden geçen künk hattının belirginleştiği yükseklikten itibaren harç ve yoğun şekilde sıva parçalarından oluşan

dolguya rastlanılmış ve künk hattının doğuya doğru eğimle devam ettiği kaydedilmiştir. Künk hattının etrafını sağlamlaştırmak için destekleme taşları ve alanın belirli kısımlarında killi bir toprak kullanıldığı

anlaşılmaktadır (Resim 7). Ayrıca dolgu malzemesi içerisinde sigillata grubu seramik parçalarına yoğun şekilde rastlanılmıştır.

Resim8: Kanal 2'nin Kapanış Fotoğrafi (Kazı Arşivi)

Kanal 1'in hemen doğusunda yer alan Kanal 2'nin güneyinde Podyumlu Salonun duvarına bitişik şekilde bulunan, yağmur sularını toplamak amacıyla oluşturulmuş bir kanal mevcuttur. Kanal 1'deki hattın uzantısı olan künk hattı da yine Kanal 2'den geçerek doğuya doğru eğimli bir şekilde devam eder. Yine burada da aynı şekilde künk hattının etrafı taşlarla desteklenmiştir (Resim 8).

Kanal 2'nin doğusundaki Kanal 3'te de yağmur sularını toplamak üzere Podyumlu Yapı'ya bitişik olarak konumlandırılmış, üzeri plaka taşlarla örtülü bir kanal mevcuttur. Kanal 3'teki çalışmalarda, alanın kuzey duvarında yer alan kanal açıklığı

içerisinde başka bir künk tespit edilmiştir (Resim 9). Böylelikle Kanal 2'den uzanan künk hattının decumanus'a doğru yönlendirildiği tespit edilmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra alanda kontrol sondajları da açılmıştır. Bunlardan ilki olan Kanal 1 Kontrol Sondajı, söz konusu kanalın batısında yer almaktadır. Künk hattının bu alandaki bağlantısını tespit etmek amacıyla başlanan çalışmalar sırasında dikeyde iki künk hattı; yatayda, sondajın batısındaki *opus reticulatum* duvar örgüsünün içinde de bir künk belirlenmiştir. Kanal içerisinden gelen yatay künk, bir köşe taşına bağlanır ve çatıdan gelen yağmur suyunu aktarmaktadır (Resim 10).

Resim 9: Kanal 3'ün Kapanışı
(Kazı Arşivi)

Resim 10: Kanal 1 Sondajı
(Kazı Arşivi)

Resim 11: KS1 Sondajı
(Kazı Arşivi)

Diğer iki bağlantı noktasının iletim hattını görmek için *opus reticulatum* örgülü duvarın batısında, kuzey-güney aksında KS1 adında yeni bir kontrol sondajı açılmıştır. Alanda yüzey toprağının hemen altında doğu-batı aksında uzanan bir künk hattı tespit edilmiştir. Bunun 20 cm aşağısında ise diğer bir künk hattına daha rastlanmıştır. Burada yapılan çalışmalar neticesinde, toplanan yağmur sularının, forum alanı içerisinde iki künk hattı ile tahliye edildiği anlaşılmıştır (Resim11). Kanalın içerisine uzanan üçüncü hat bu iki hattın tahribatından sonra eklenen sonuncu hat gibi görünmektedir.

1.4. Polygonal Yapı-Doğu Yapısı Çalışmaları

Alexandria Troas forum alanının kuzeydoğu sınırını oluşturan Polygonal Yapı ve çevresindeki çalışmalar, 2008, 2009, 2011, 2012

ve 2015 yıllarında gerçekleştirilmiştir (Schwertheim – Tanrıöver, 2010: 82-86; Schwertheim – Tanrıöver, 2011: 303-304; Giese vd. 2018). Bu çalışmaların bir devamı niteliğinde olan 2024 yılı kazı sezonunda söz konusu yapının doğu ve kuzey kesimlerinde bulunan, PYKG, PYKG-2, PYKG-3, PYKD ve PYD-1 açmalarında araştırmalar yürütülmüştür (Resim 1).

Polygonal Yapı Kuzey Girişi yani PYKG açması, PSK-4'ün doğusunda, Polygonal Yapının kuzey girişinin hemen önünde yer alır. 2.60x3 m ölçülerinde olan bu alandaki çalışmalar, PSK açmalarının devamı olarak, Polygonal Yapı'nın kuzey giriş kısmının mevcut yürüme zemininin açılması amacıyla yapılmıştır. PYKG açmasında yapılan çalışmalar sırasında, yüzey seviyesinde pişmiş toprak Medusa başı yanı sıra seramik ve çatı kiremidi parçaları, bir sikke ile bir mimari blok açığa çıkarılmıştır.

Yüzeyden 75 cm derinlikte harçlı zemin ve onun üzerinde mermer parçalarına ulaşılmıştır (Resim 12).

Resim 12: PYKG Harçlı Zemin Üzerinde Korunan Mermer Parçaları (Kazı Arşivi)

PYKG açmasının doğu bitişiğinde ve 1.75x2 m ölçülerinde olan PYKG-2 açmasındaki çalışmalarda zincir ve kurşun parçaları gibi metal buluntular tespit edilmiştir. PYKG çalışmalarında olduğu gibi, bu alanda da harçlı zemine ve bunun üzerinde mermer karoların izlerine rastlanılmıştır. Ancak zeminin üzerinde bulunması gereken mermerler günümüze ulaşmamıştır. PYKG-2 açmasının doğu yanında bulunan PYKG-3 açması ise 1.80x2 m ölçülerindedir. Bu alanda yapılan çalışmalar sırasında açmanın doğu sınırında Polygonal Yapının güney yönüne doğru uzanan doğu kapı açıklığında sonlanan duvarının uzantısı ortaya çıkarılmıştır. Kazısı yapılan alanın batısında yer alan mekân ile tespit edilen duvar arasında, eşik taşının olması gereken harçlı bir alan görülmektedir. PYKG-3 açmasında da zeminde olması gereken mermerler ve eşik taşı sökülmüştür (Resim 13-14).

Resim 13: Söküldüğü Öngörülen Eşik Alanı (Kazı Arşivi)

Resim 14: PYKG-2 ve PYKG-3 Açmaları Kapanış Fotoğrafı (Kazı Arşivi)

Polygonal Yapı Kuzeydoğu yani PYKD açması, Polygonal Yapı'nın geç dönemde kapatılmış olan doğu girişinde bulunan duvarın doğusunda yer alır. Güneyde 4.20 m, kuzeyde 5 m, doğuda 6 m ölçülerinde olan ve yoğun moloz taş içeren açmada, 50 cm kalınlığında *opus testaceum* tekniğinde oluşturulan ve doğu yönünde köşe yaparak birleşen iki duvar tespit edilmiştir. Bu duvarların Polygonal Yapı'nın duvarına sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Zemine

yakın derinlikte bulunan mermer parçalarının ardından harçlı zemine rastlanılmış ve çalışmalar bu alanda sonlandırılmıştır.

Zeminde olması gereken mermer kaplamalar bu alanda da mevcut değildir (Resim 15).

Resim 15: PYKD Kapanış Fotoğrafi (Kazı Arşivi)

Polygonal Yapı-Doğu Yapısı yani PYD-1 açmasında, Polygonal Yapı'nın geç dönemde kapatılan doğu girişinin ardındaki yapılaşmaya ve burasının Odeion ile bağlantısına dair bilgi edinmek üzere çalışmalar yürütülmüştür. 4x3.30 m ölçülerinde olan açmadaki kazı çalışmalarının hemen başlangıcında, alanda plaster bir sütun başlığı bulunmuştur. Bu sütun başlığının açmanın güney sınırında yer almasından dolayı çalışma alanı genişletilerek yeni alan 7.70x3.30 m ölçülerine ulaşmıştır. Yüzeyle toprağını takiben kuzey-güney hattında uzanan duvarı dik kesen bir duvar tespit

edilmiştir. Alanda yoğun şekilde gözlemlenen moloz taşlardan oluşan tabakanın kaldırılmasının ardından buluntu yoğunluğu artmıştır. Buluntular arasında demir parçaları, seramik ve çatı kiremidi parçaları görülmektedir. Bunu takiben neredeyse tamamen çatı kiremidinden oluşan bir tabaka ile karşılaşmıştır. Bu tabakanın ardından içeriğinde olasılıkla yapıya ait mermer süpürge ve dağınık halde mermer parçalarına rastlanılmıştır. Kuzeybatı kısmında, zemin seviyesinde bir basamak tespit edilmiştir (Resim 16).

Resim 16: PYD-1 Açması Hava Fotoğrafı (Kazı Arşivi)

Resim 17: PYD-1 Açması Kapanış Fotoğrafı (Kazı Arşivi)

Zemin seviyesine gelindiğinde, burada parçalar halinde bir kısmı korunmuş mermerler, harçlı zemin döşemesinin üzerinde yer almaktadır. Ayrıca bulunan mermer kaplamalar, duvarları ve zemini kaplayacak yoğunlukta değildir. Batıda yer alan duvarda dikkat çeken bir durum ise *opus reticulatum* tekniği ile örülen duvarın tahribata uğradıktan sonra yıkılan kısmın özensiz bir şekilde devşirme malzemeyle yeniden oluşturulmuş olmasıdır. Bu izler, süreç içerisinde gerçekleşen bir yıkımın ardından duvarın onarım geçirdiğini göstermektedir. PYD-1 açmasının güneyindeki çalışmalar neticesinde yüzeyden 2 m kadar derinlikte mermer zemin döşemesine rastlanması ile bu alandaki çalışmalar sonlandırılmıştır (Resim 17).

1.5. Odeion Çalışmaları²

Münster Üniversitesi kazıları sırasında 2011 yılı öncesinde, forumun doğusundaki yapılar topluluğu içerisinde en belirgin ize sahip olan alanlardan biri olan Odeion'da, yapının giriş kapılarına ilişkin tespit çalışmalarını yapılmış ve bu alanlarda girişi iç kesime doğru bağlayan hol kısmı açılmıştır (Schwertheim, 2006: 132-133; Schwertheim – Tanrıöver, 2010: 81-82; Schwertheim – Tanrıöver, 2011: 304-305). Günümüzde yapının doğu portikodan itibaren fark edilen ve araştırmalarla açılmış olan dört geçişi görülmektedir. 2020 yılı itibarıyla Odeion'un kuzeydeki ilk geçişi etrafında çalışmalar başlatılmıştır. İlk etapta bu girişin gerisinde yarım daire plana sahip yapının kuzey bölümünde tonozlu galeriye kadar olan bölüm kazılmış ve sonrasında

² Odeion kazı çalışmaları, Arkeologlar Enes Kepil, Deniz Can Murat, Fırat Coşkun Ayvazoğlu ve Melih Erdoğan tarafından yürütülmüştür.

da yapının toprak dolgusu üzerinde, kuzeydeki ilk çeyrek daire içerisindeki çalışmalarla Alexandria Troas'ın son iskân dönemi olan Bizans Dönemi'ne ait mekânların izlerine rastlanmıştır. 2023 yılı çalışmaları sırasında ise Odeion'un kuzeyindeki ilk girişin geçiş kısmı açılarak eşik seviyesine ulaşılmıştır. Girişin sağ ve solundaki profilli duvar kaideleri ile birlikte mermer eşik taşı da gün ışığına çıkarılmıştır. Mevcut durumda taban döşemesine ait plakaların olmadığı da tespit edilmiştir.

2024 sezonunda ise Odeion'un güney giriş kapısıyla forum arasındaki dolgunun kaldırılarak bu alandaki güney portiko duvarıyla bağlantıyı sağlamak amacıyla ODN-G açmasında kazı çalışmalarına başlanmıştır (Resim 1). Doğu-batı aksında 5.20 m; kuzey-güney aksında 4 m ölçülerinde olan alan, eğimli bir arazi yapısına sahiptir. Yüzey seviyesinde, blok taşlar bulunmakta ve kesitte de çatı kiremidi, tuğla ve moloz taş yoğunluğu gözlemlenmektedir. Açmanın güneyinde yer alan tonozlu girişe doğru uzanan çalışmalar neticesinde tonozun sırt kısmı gün ışığına çıkarılmıştır. Bunun dışında açmanın kuzey kısmında yer alan sahne binasının bloklarının uzantısının bulunduğu alanda duvar sırası tespit edilmiştir. Alanda yapılan çalışmalar sırasında sahne binasının batısında yer alan *opus reticulatum* duvar örgüsünün batı yönüne doğru yıkıldığı anlaşılmıştır. Duvar yıkıldıktan sonraki süreçte, güneyden gelen toprak akıntısıyla dolmuştur. Yine aynı alanda, yıkılan duvarın üst kısmına ait taşların yanı sıra tonoz taşlarına uygunluk gösteren bir blok belirlenmiştir. Alandaki çalışmalar yüzeyden yaklaşık 2.5 m derinlikte sonlandırılmıştır. Yapılan çalışmalar sırasında dikkat çeken hususlardan biri,

açmanın kuzey yarısından çıkan tuğla parçalarıdır. Bunların bir kısmı, kavis vermek için kapı tonozlarında ve nişlerde kullanılan tuğlalara uygunluk göstermektedir. Bir diğer husus ise çok sayıda ahşap kapı ya da pencere aksamı olabileceği düşünülen metal parçalarının yoğunluğudur. Alanda tespit edilen bazı seramikler, Hayes form 66 ve 68 olup, M.S 450-475 aralığına tarihlenen Afrikan Red Slip Ware ve masa üstü kapları; bazı amphora kaideleri ise MRA 5 olarak adlandırılan, hafif yükseltilmiş konik kaideli, MS 3.-4. yüzyıla tarihlenen Zest 80 amphoraları (Kırkanlı, 2022, 120-121, 138, fig. 7.41, kat. no. 41) olarak ayırt edilebilmektedir.

2024 yılında, Odeion'da ikinci olarak 2022 sezonunda geç dönem mekânlarının ortaya çıktığı alanlardan biri olan ODN 5 açması içerisinde yeniden çalışma yapılmasına karar verilmiştir (Resim 1). ODN 5 açmasındaki kazı çalışmalarına başlamadan önce alan, ODN 5.1 adıyla güneye doğru 3 m genişletilmiştir. Yüzey toprağını takiben alanda, Odeion'a ya da devşirme mimari elemanlardan oluşan mekânın duvarlarına ait olabilecek midye kabuklu kireçtaşından oluşturulmuş pek çok mimari bloğa rastlanmıştır. Bu bölümde belirlenen buluntular daha çok çatı kiremidi parçaları ile MS 1.-2. yüzyıla ait seramik parçalarından oluşmaktadır. Bu seviyede ortaya çıkmaya başlayan bloklar olasılıkla ODN 5'in içerisinde önceki yıllarda tespit edilen ve zayıf toprak harcı ile birbirlerine bağlanmış olan devşirme mimari elemanlardan oluşan mekânın duvarlarına ait olmalıdır. Yine bunlardan bir kısmının Odeion'un ilk girişine ait olmaları da ihtimal dahilindedir. Bu seviyede, içinde çalışılan mekânın ODN 1 ile sınır olan kenarındaki mimari

blokların altına kadar kazı derinleştirilmiş ve bu sıraların aşağıya doğru devam etmediği, büyük olasılıkla tıpkı ODN 5 içerisindeki mekânın diğer kenarlarındaki bloklar gibi dolgu zemin üzerine yerleştirilmiş en alt sıradaki bloklar olduğu anlaşılmıştır. Çalışmalar sonucunda dolgu toprak üzerine inşa edilen Erken-Geç Bizans Dönemlerine tarihlenen mekânın planı çıkarılarak belgelenmiştir.

Resim 18: Batı Duvarına Bitişik Olan Duvar
(Kazı Arşivi)

Resim 19: ODN 5 ve ODN 5.1 Arasında Uzanan
Süpürgelik (Kazı Arşivi)

ODN 5.1 alanında yüzey toprağından derine inildiğinde yoğun bir şekilde mermer

parçalarına rastlanmıştır. Bu parçaların birçoğu küçük yongalar halindeyken, bazıları ise kyma, inci-boncuk, akanthus, konveks ve süpürgelik gibi mimari eleman ve mimari bezeme parçaları olarak tanımlanabilmektedir. Alanda batı duvarına bitişik olan, 2.30 m ölçülerinde ve 83 cm yüksekliğinde bir duvar tespit edilmiştir (Resim 18). Çalışmalar sırasında, batı duvarına konumlandırılan ve ODN 5 açmasına uzanan, 1.80 m uzunluğunda olan mermer bir duvar frizi ile taban seviyesinde mermer duvar kaplamaları ve tabanda süpürgelik kısmı açığa çıkarılmıştır (Resim 18-19). Alanda saptanan eserler, genel olarak mimari bloklara ve az sayıda mimari süslemeye ait parçalardır. Bu mermer parçaların yanı sıra MS 3. ve 6. yüzyıllara kadar geniş bir zaman dilimine ait az sayıda seramik parçalarına rastlanmıştır.

Alanda taş kaldırma çalışmaları yapıldıktan sonra ODN 5.1 güney duvar alanından itibaren ODN 5.1 doğu ve ODN 5.1 güney alanlarında, 2024 yılı ODN 5 sondajı taban seviyesine kadar inilmiştir. Bu alanda yine parçalanmış ve kırılmış mermerden mimari bezeme parçaları ve az da olsa MS 4.-6. yüzyıllara tarihlendirilen amphora ve seramik parçaları belirlenmiştir. ODN 5.1 açmasındaki çalışmalar, yüzeyden 2.80 m derinlikte tamamlanarak zemin seviyesine ulaşılmıştır (Resim 20).

2022 yılı çalışmaları kapsamında, kentin son yerleşim evresine işaret eden verilerin ortaya çıkarıldığı ODN 5 açmasında, söz konusu mimari bulguların belgelenecek kaldırılabilmesi için kazı çalışmaları sonlandırılmıştı. 2024 yılında ODN 5.1 açmasındaki çalışmaların tamamlanmasının ardından, çalışmaların kuzeydeki ODN 5

açmasında sürdürülmesine karar verilmiştir (Resim 1).

Önceki sezonlarda, açmanın kuzeyinde yer alan ODN 1 açmasının kazılması neticesinde, ODN 5 açmasındaki dolgu, kuzey kesitten takip edilebilmektedir. Kazı çalışmalarının başlangıç seviyelerinde sırlı Bizans seramikleri ile Korinth ya da Hybrid tipi çatı kiremitleriyle uygunluk gösteren *stroter* parçalarına rastlanmıştır. Yüzeyle toprağının ardından, açmada az sayıda seramik içeren, aralarında blok taşların da bulunduğu yoğun moloz taş dolgusu kaydedilmiştir. Batı duvarında eşik seviyesinin 75 cm aşağısında, dikdörtgen blok taşlarla oluşturmuş olan Odeion batı duvar mimarisinin alt sınırlarına ulaşılmıştır. Bu seviyede sürdürülen çalışmalarda, yoğun olarak açığa çıkarılan moloz taşlar ve kaplama tuğla parçaları dikkat çekmekte ve bunların tamamının geç evrelerde alanı yükseltmek veya doldurmak için kullanılmış olan moloz yığınları olduğu anlaşılmaktadır. Bu yığınlar, Odeion'un duvarlarına da önemli ölçüde hasar vermiştir. Güney taraftaki geç dönem duvar mimarisinden de anlaşılacağı üzere, erken dönem yapılarının molozları üzerine inşa edilen bu evrenin duvar mimarisi oldukça özensizdir.

ODN 5'in kuzey kesitinde yapılan çalışmalarda üstteki toprak dolgunun alınmasından sonra yaklaşık 60 cm kadar derinliği olan dağınık taş sırasının varlığı ortaya çıkarılmıştır. Alanın kuzey-batı giriş kapısının kemerli üst yapı mimarisini tutan güney ayağın doğu kısmındaki çıkıntı oluşturan blok taşların ikinci sırası da bu çalışmalar neticesinde görülmüştür. Düzensiz taşlardan oluşan sıranın kaldırılmasından

sonra alanda seramik ve küçük buluntu grubunda yer alabilecek herhangi bir esere rastlanılmamıştır. Yalnızca mermer süpürgelek parçası ile az sayıda mermer parçası tespit edilmiştir.

Resim 20: ODN 5.1 ve ODN 5 Çalışmaları Sonu (Kazı Arşivi)

ODN 5 kuzey kesit çalışmaları neticesinde, kuzeyde yer alan geç dönem duvarı, taban ile aynı kot seviyesine getirilmiştir. Çalışmalarda taban seviyesine kadar herhangi bir mimari öge ile karşılaşmamıştır. Bu çalışmalardan sonra alanın Odeion'a doğru, kuzeydeki ilk geçişten sonra güneye doğru yönelerek bir avlu oluşturacak şekilde iç kapı biçiminde düzenlendiği gözlemlenmiş ve burası "Odeion Kuzeybatı İç Kapı" olarak tanımlanmıştır. Bu alan kuzeybatı kemerli kapıdan girildikten sonra güney yönde Odeion sahne binasına girişi oluşturan bir yapı mimarisi sunmaktadır. Öyle ki kuzeybatı kemerli kapının ODN 5 girişi tarafında blok taşlar ile kapının doğu kısmı 45 cm genişletilmiştir. Bu da yapının bu alanda bir kapı için güçlendirildiğindüşündürmektedir. İç bölümden bu yapının batı duvarında 1.45 m uzunluğunda mimari

taş blok sıraları görülmektedir. Duvar mimarisinde, 1.80 m uzunluğundaki bu güçlendirilmiş duvarda, 15-20 cm ila 45 cm

yükseğinde dikdörtgen formlu blok taşlar kullanılmıştır (Resim 21).

Resim 21: Kuzeybatı İç Kapı (Kazı Arşivi)

Resim 22: ODN 5'in Güneyine Köşe Yaparak Devam Eden Duvar (Kazı Arşivi)

Doğuda yer alan duvar, tonozlu yapının batı dış cephe duvarı ile ODN 5'in kuzey girişinde 70 cm'lik bir çıkıntı yaparak kalınlaştırılmıştır. Bu duvar, ODN 5'in güney orta kısmına kadar devam edip burada iç kısma doğru 40 cm girinti yani köşe yaparak güneye doğru devam etmektedir (Resim 22). Bu durum oturma sıralarına doğru geçiş öncesinde bir ön koridor oluşturulmuş olabileceğini düşündürmektedir. Söz konusu duvarın köşe kısmına bitişik duran,

mermerden bir kaide açığa çıkarılmıştır. Kaide, kare plinthos üzerine konkav ve konveks kalın ve ince bantlarla süslemeler yaparak kareye yakın oturma alanı ile sonlanmaktadır (Resim 23). Aynı işleniş ve stil özellikleri batı simetriğinde daha önce açığa çıkarılan kaide ile uygunluk göstermektedir. Yine aynı alandaki kazı çalışmalarında, 1.10 m uzunluğunda ve baş kısmı sağlam, kaideye bağlanan bölümü kırık olan bir sütun parçasına rastlanmıştır (Resim 24).

Resim 23: ODN 5 Açmasında Tespit Edilen Kaide (Kazı Arşivi)

Resim 24: Holün Girişindeki Eşik Bloğu ve Karşılıklı Duran Kaideler (Kazı Arşivi)

ODN 5 açmasının kuzeyinden güneye doğru devamında, zemine doğru gerçekleştirilen toprak temizliği çalışmaları neticesinde, daha önce “Kuzeybatı İç Kapı” olarak adlandırılan alanda, oturma sıralarına geçişten önce bir hol oluşturacak şekilde doğu ve batı duvarların iç kısmında anta duvarı gibi çıkıntı yapan duvarların arasındaki zeminde, mermer bir eşik taşı ortaya çıkarılmıştır (Resim 24). Bahsi geçen holün güneye doğru devamında içeriye doğru girinti yapacak şekilde devam eden duvarın kaidesi tıpkı doğu kenardaki gibidir.

Odeion’un batı duvarı boyunca güneye doğru uzanan, ODN 5.1 açmasında tespit edilen mermerden bir friz *in-situ* olarak durmaktadır (Resim 18). Yapılan çalışmalar batı duvarı iç kısmındaki profilli mermer bloğun bir friz bloğu gibi güneye doğru devam ettiğini ve burada holün yine doğuya doğru anta biçimli bir duvar çıkıntısı ile ikinci bir geçişi tanımlayacak bir form aldığını göstermiştir. Bu bölümde duvar kaideleri, mermerden profilli süpürgelekler şeklinde düzenlenmiştir. Her iki genişletilmiş duvar arasının kazılması ile batı

duvar frizi altındaki tabanda yer alan mermer süpürgeliğın bu alanda devam ettiği görölmektedir. Güneyden kuzeye doğru, kırık olan uçtan itibaren, doğu-batı yönünde 71 cm, kuzey-güney uzun yönde 170 cm, doğu-batı yönünde 84 cm ve bu alanda 84 cm'lik aynı ölçülerle kare yaparak batı duvarının kuzeyinde yer alan kaide bölümü ile birleşerek sonlanmaktadır. Alanın doğu duvarında, mermer kaidenin hemen güneyinde kırık, silindirik gövdeli, üst kısmı daha dar sütun parçası yer almaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde alan, tüm ODN 5 eşit taban seviyesine getirilmiştir (Resim 20). Bu alandaki çalışmaların tamamlanması ile birlikte sahne binasına girişı sağlayayan orta kısımdaki batı kapısının da mermer eşikleri gün ışığına çıkarılmıştır. Kapıya ait yan söve taş bloklarının güney ve kuzey kısımla paralel yapıldığı anlaşılmaktadır.

2. Disiplinlerarası Çalışmalar

2.1. Zooarkeolojik Araştırmalar³

Zooarkeolojik araştırmalarla Alexandria Troas antik kentinde 2024 yılı kazı sezonunda tespit edilen hayvan kemikleri listelenebilmiştir. Bu çalışmalarda 436 adet kemik, tür/cins düzeyinde tanımlanabilmiştir. Bunlar arasında buluntu sayısı en yoğun olan kesimi koyun/keçi oluşturmakta, bunun ardından sığır, domuz, atgiller, kuşlar,

³ Alexandria Troas 2024 yılı Zooarkeolojik Araştırmalar Prof. Dr. İsmail Özer ve Dr. Selcen İlbey tarafından gerçekleştirilmiştir.

⁴ Alexandria Troas 2024 yılı arazinin GIS (coğrafi bilgi sistemleri) kapsamında incelenmesi ve haritalandırılması çalışması GIS uzmanı coğrafyacı Çağatay Polat tarafından gerçekleştirilmiş olup, özellikle antik liman çalışmalarına Arkeolog Araş. Gör. Oğuz Onur Göcük de eşlik etmiştir.

deniz kabukluları, balık ve tavuk kemikleri gelmektedir.

2.2. Haritalandırma Çalışması⁴

2024 yılı çalışmaları içerisinde Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS) kapsamında Alexandria Troas forumu ve limanı başta olmak üzere kentin belirli noktalarında gözlemler yapılmıştır. Arazi gözlemleri esnasında GPS yardımı ile yapılan coğrafi konum doğrulama işaretlemeleri, daha önceden yapılmış çalışmaların incelenmesi ve mevcut haritalar üzerindeki doğrulamalar sonucunda, GIS üzerinde Alexandria Troas antik kenti ile ilgili haritalandırma, coğrafi konum güncelleme işlemlerine başlanmıştır. Kentin topografya ve jeoloji haritalarının çıkarılması için çalışmalar yürütülerek elde edilen bilgilerin araziye uyum sağladığı koşullarda dere, çay, iç sur hattı, antik yol, modern yol, kültürel miras yapıları ve olası miras varlıkları işaretlenmiştir.

3. Mimari Belgeleme ve Yeniden Canlandırma Çalışmaları⁵

Mimari çalışmalar kapsamında özellikle Poygonal Yapı, odak alan olarak seçilmiş ve bu yapıda kapsamlı sistematik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

⁵ 2024 yılı mimari belgeleme çalışmaları Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hakan Anay'ın yürüttüğüünde Doç. Dr. Ülkü Özen, Anadolu Üniversitesi'nden Doç. Dr. Meltem Anay ve Ostim Teknik Üniversitesi'nden Araş. Gör. Merve Ünal'dan oluşan çekirdek ekip ile sürdürülmüştür.

Mimari alışmalarda Poygonal Yapı duvarları, zemini, çevresindeki yapılar ve genel morfoloji incelenerek ayrıntılı analiz edilmiştir. Bu analizlerle yapının farklı dönemlere ait kullanım izlerinin tespitine yönelik malzeme ve dönem paftalarının oluşturulmasına temel teşkil eden çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, fiziksel bozulmaları ve türlerini ortaya koyan bozulma analizleri yapılmış, yapının mevcut durumunun belgelenmesi amacıyla kapsamlı rölöve çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Tüm bu araştırma ve analiz süreçlerinin sonunda, yapı ve çevresine ilişkin malzeme, dönem paftaları, bozulma analiz paftaları ve rölöve paftaları üretilerek belgeleme süreci tamamlanmıştır. Rölöve alışmaları tamamlanan yapının restitsyonuna yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara ek olarak onikigen yapının kuzeybatısında bulunan su sisteminin belgeleme çalışmaları yapılmıştır. 3 hcrenden oluşan su sisteminin alan çalışmaları ile fotoğraf çekimleri gerçekleştirilmiş, koordinat verileri elde edilmiştir. MetaShape ortamında ortografik fotoğrafları elde edilen mekanların plan ve cephe çizimleri tamamlanmıştır.

“Polygonal Yapının Artırılmış Gerçeklik Modelinin Geliştirilmesi ve Ziyaretçi Deneyimi Temelli Değerlendirilmesi” isimli çalışma ise Alexandria Troas 2024 yılı mimari çalışmaları kapsamındaki ikinci yürütülen çalışmadır. ESOĞ BAP (Bilimsel Araştırma Projesi) Koordinasyon Birimi desteği ile gerçekleştirilen çalışmalar sırasında 1000’i aşkın ziyaretçi polygonal yapının güncel durumunu gzlemleyebilmiş

ve orijinal durumunu artırılmış gerçeklik uygulaması ile deneyimleyebilmiştir. Artırılmış gerçeklik uygulamasını deneyimleyen ziyaretçiler ile görüşmeler yapılarak, geleceğe yönelik çalışmalar için geri bildirimler alınmıştır.

4. Onarım ve Koruma alıřmaları⁶

Alexandria Troas 2024 yılı onarım ve koruma çalışmaları kapsamında sahada özelikle forumda yer alan Polygonal Yapı, Doğu Yapısı, Podyumlu Salon ve Odeion gibi yapıların belirli bölgelerinde ve aradaki koridorlarda duvar derz sağlamlaştırmaları, harç güçlendirmeleri gibi çalışmalar yrtlmştir. 2024 yılı çalışmalarının başlangıcında arazideki yapıların durumu, duvar derzlerdeki bozulmalar incelenip tespit edilmiştir.

2024 yılında faklı kazı alanlarında bulunan 160 adet bronz sikke, 6 adet cam buluntu, 21 adet kemik buluntu, 110 adet demir buluntu, 16 adet pişmiş toprak buluntu, 13 adet taş buluntu ile 2023 yılında saptanmış olan ve kazı deposunda ettlk eser olarak saklanan 33 adet bronz sikkenin laboratuvarında koruma ve onarım uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Belgeleme, n inceleme, durum tespiti ve gerekli ölçümlerin yapılmasının ardından uygun malzeme ve yöntem belirlenmiştir. Temizlik, yapıştırma, pasifizasyon ve sağlamlaştırma işlemlerinin ardından paketleme işlemleri yapılmıştır.

⁶ Alexandria Troas 2024 yılı onarım ve koruma alışmaları Restoratrler İlayda Kol, Sena Tümen,

Esmanur Koçyiğit, Yiğit Can Tokyay, Abdullah Ak-yol ve Hilal Berra Keser tarafından yrtlmştir.

5. Depo Çalışmaları

2024 yılında depo çalışmaları kapsamında ağırlıklı olarak araziden gelen buluntular kazı evinde temizlik ve tasnife tabi tutulduktan sonra konservasyon ve restorasyonları için laboratuvara gönderilmiştir. Depo çalışmaları kapsamında sikkeden seramiğe, kemikten metale, mimari eleman parçasından heykeltıraşlık eser parçalarına değin pek çok malzeme elden geçirilip kayıt altına alınmış ve tasniflenmiştir. Tarihlendirilebilir eserlere ilişkin ön değerlendirmelerde bulunulmuştur.

6. Antik Kentin Tanıtımına İlişkin Çalışmalar

Alexandria Troas antik kentinin tanıtılması ve farklı bir disiplin tarafından belgelenmesi amacıyla 2022 yılından bu yana resim teknikleri kullanılarak çeşitli betimlemeler yapılmıştır⁷. 2024 yılı kazı ve araştırma sezonunda bu çerçevede çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Öncelikle antik kentte geçtiğimiz yıllarda gün ışığına çıkarılan ve halen Troya Müzesi'nde sergilen taşınabilir kültür varlıkları ve kazı alanından taşınmaz kültür varlıklarının kara kalem tekniği ile resmedilmiş görsellerinden oluşan bir sergi 8-30 Temmuz 2024 tarihleri arasında Troya Müzesi'nde ziyaretçilerin ilgisine sunulmuştur. Gerçekleştirilen bir diğer çalışma ise antik kentin sınırları içerisinde yer alan Dalyan köyünde Alexandria Troas ile ilgili duvar resimlerinin yapılmasına yönelik çalışmalardır. Bu bağlamda 2024

yılında Herodes Attikus Hamamı'nın tanıtımına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Bunun yanında Alexandria Troas 2024 yılı kazı sezonu ile ilgili gerçekleştirilen televizyon programları, röportajlar ve haberlerle kentin ulusal basın organları aracılığıyla tanıtılması hedeflenmiştir.

Sonuç

Alexandria Troas 2024 sezonu kapsamında yürütülmüş olan kazı çalışmalarında kentin agora sektöründe bulunan KP4 açmasında, kuzey ve doğu duvarları mevcut olan alanda, aynı özellikler taşıyan güney duvarının tespit edilmesi ile mekânın sınırlarına ulaşılmıştır. Doğu duvarına farklı derinliklerde açılan iki hatlı yuvasını takiben, gün ışığına çıkan lento ile mekâna doğuya yani forum yönüne girişi sağlandığı anlaşılmaktadır. Bu lento ışığında, kapının önceki yıllarda söz konusu duvarın kuzeyinde tespit edilen örneklerle benzer nitelikte olduğu kanaatine varılmaktadır. Kazı çalışmalarıyla saptanan buluntular, KP4 açmasına ve bunu kapsayan mekân içerisindeki dolgu için MÖ 2. yüzyıl ile MS 6. yüzyıl gibi geniş bir tarih aralığı sunmaktadır.

Kazı çalışmalarının yürütüldüğü ikinci odak noktası olan forum sektöründe, alanın doğu sınırına konumlandırılmış yapılar arasındaki Podyumlu Salonun kuzey hücreleri ve kanalları araştırmaları, burada atık su iletimini sağlamak üzere doğu-batı aksında oluşturulan künk hattı sisteminin bulunduğunu ortaya koymuştur.

⁷ Alexandria Troas Kazısı "Kazı Ressamlığı" çalışmaları Balıkesir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü öğretim üyeleri Doç. Dr. Cumhuri

Okay Özgör ve Doç. Dr. Fergana Kocadoru Özgör tarafından yürütülmektedir.

Forumun doğusundaki Polygonal Yapı-Doğu Yapısı çalışmaları sırasında PYKD açmasında, doğu yönünde köşe yaparak birleşen *opus testaceum* tekniğindeki duvarların Polygonal Yapının 3 numaralı mekân duvarına sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Önceki kazı sezonlarında Doğu Yapısı olarak tanımlanan alanı içeren PYD-1 açmasında, söz konusu yapının güney duvarının Podyumlu Yapının doğu girişi boyunca uzandığı varsayımında bulunulmuş fakat *opus testaceum* örgülü duvara paralel olarak uzanan doğu batı yönlü duvarın tespit edilmesiyle bunun mümkün olamayacağı sonucuna varılmıştır. Yine Doğu Yapısının *opus reticulatum* tekniği ile örülen batı duvarındaki belirgin izler, süreç içerisinde bir yıkımın ardından, duvarın onarım gördüğüne işaret etmektedir. PYD-1 açması kazıları, Polygonal Yapıda olduğu gibi Doğu Yapısı'nın bulunduğu alanın zeminin de mermer zemin döşemesi ile kaplı olduğunu ortaya koymuştur.

Forumun doğu sınırındaki bir diğer yapı olan Odeion'daki çalışmalarda, ODN 5 ve ODN 5.1 açmalarından elde edilen sonuçlarla, batı yönündeki kemerli kapıdan giriş yapıldıktan sonra güneye dönen yan girişlerle sahne binasının inşa edildiği anlaşılmaktadır. Parados duvarları özellikle ODN 5 ve ODN 5.1 batı iç duvarlarda ince işçilik göstermektedir. Ancak alanın tamamı neredeyse tahrip olmuştur. Tabandan ve yer yer süpürgelik üzerinde görülen örneklerden anlaşıldığı üzere, sahne binasının duvarları tabandan 100-120 cm yüksekliğine kadar mermer kaplama yapılmış, daha üst duvar uzantıları dikdörtgen ve kare plaka tuğlalarla dekoratif bir alana dönüştürülmüştür. ODN 5'de yapılan çalışmalardan anlaşıldığı üzere kaliteli mermerden

yapılmış eşikler ve sağlı-sollu birbirine paralel Efes tipi kaideler, yan giriş kısmından itibaren sahne binasının dekoratif olarak ön planda olduğunu gösterir. Aynı zamanda batı duvarda, duvar içine 30 cm kalınlıkta mermer bloklar konularak yapılmış yaklaşık 2.80 m uzunluğundaki frizler, çok az bir bölümü açığa çıkarılsa da mermerden ince işçilik gösteren süpürgelikler, yine alan içerisinde bulunan ve üst yapıya ait olduğu düşünülen friz parçaları, sütun ve sütun parçaları, bezemeli mermer parçaları, Odeion'un forumun en görkemli yapılarından biri olduğunu göstermektedir. Sahne binası içerisinde batı duvarının, mimari düzeni incelendiğinde köşeli ve nişli bir yapı planı uygulandığı görülmektedir. ODN 5 açması içerisinde, batı kapısının mermer eşiklerinin de açığa çıkarılmasıyla birlikte sahne binası olasılıkla 25-30 m uzunluğunda ve yaklaşık 3.50-4 m genişlikte olmalıdır. ODN 5 açması içerisinde, batı kapısının mermer eşiklerinin de açığa çıkarılmasıyla sahne binası, 25-30 m uzunluğunda ve yaklaşık 3.50-4 m genişliğinde olmalıdır. Yine mimari veriler ışığında Odeion'un bu kısmı, olasılıkla iki katlıdır. Sahne binasının mimarisi içerisinde bulunan kaideler, geniş sekiler, duvar panosu oluşturan friz boşluklarıyla bu alanlar, çeşitli heykeltıraşlık eserlerle, frizlerle ve çeşitli onurlandırma yazıtlarıyla görsel estetik sunan bir alana dönüştürülmüş olmalıdır. İleriki yıllarda kazı alanın genişletilmesiyle hem Odeion'a hem de sahne binasına ilişkin daha fazla çıkarımda bulunabilmek mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Dobosi, L., & Szabadváry, T. (2024). Unpublished Antefixes and a Mould Fragment from Brigetio in the Collection of the Hungarian National Museum. *Archaeologiai Értésítő*, 149(1), 187–207.
<https://doi.org/10.1556/0208.2024.00074>
- Giese, J., Lutterbeck, U., & Schwertheim, U. (2018). Der Zwölfeckbau in Alexandria Troas. Vorbericht zu den Arbeiten der Jahre 2008-2015. *Asia Minor Studien*, 88, 91-177.
- Kırkanlı, E. (2022). Erythrai Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Amphoraları (1977-1988 Kazıları). *SRMKA*, 4, 100-167.
<https://doi.org/10.55061/srmka.1206337>
- Kiernan, P. (2011). Preliminary Report on the Excavations of a Cryptoporticus and Market Building at Alexandria Troas. *Asia Minor Studien*, 66, 199-216.
- Öztepe, E. (2012). Alexandria Troas Antik Kenti. In F. Özdem (Ed.), *Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale* (s. 251-275). Yapı Kredi Yayınları.
- Öztepe, E., & Giese, J. (2020). Von der hellenistischen Stadt zur römischen Kolonie. Stadtentwicklung in Alexandria Troas. In E. Maria Mohr, K. Rheidt & N. Arslan (Eds.), *Urbanism and Architecture in Ancient Aiolis. Proceedings of the International Conference from 7th-9th April 2017 in Çanakkale*. *Asia Minor Studien*, 95 (s. 143-158). Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- Schwertheim, E. (2006). Die Ausgrabungen des Jahres 2004 in Alexandria Troas. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 27(1), 131-136.
- Schwertheim, E., & Tanrıöver, A. (2010). Die Ausgrabungen des Jahres 2008 in Alexandria Troas. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 31(1), 77-94.
- Schwertheim, E., & Tanrıöver, A. (2011). Die Ausgrabungen des Jahres 2009 in Alexandria Troas, *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 32(1), 301-318.
- Tanrıöver, A. (2018). Ein Repräsentationsbau im Nordosten des Forums von Alexandria Troas. Ein Arbeitsbericht. *Asia Minor Studien*, 88, 61-90.